

The Impact of the Normalization of Relations between Israel and the Arabic States of the Persian Gulf on the Foreign Relations of the Islamic Republic of Iran with Countries in the Region

Mohammad Sadegh Farhadi¹, Nafiseh Vaez Shahrestani², Seyed MohammadAli Shariati³

¹ Department of Political Science and International Relations, Shahreza Branch, Islamic Azad University, Shahreza, Iran. Mohammad.Sadegh.farhadi5338@iau.ac.ir

² Department of Political Science and International Relations, Shahreza Branch, Islamic Azad University, Shahreza, Iran (**Corresponding author**). Vaezsh85@iau.ac.ir

³ Department of Islamic Studies, Najafabad Branch, Islamic Azad University, Najafabad, Iran. Mohammad.ali.shariati@iau.ac.ir

Abstract

In recent years, the process of normalizing diplomatic relations between the Zionist regime and some Arab countries of the Persian Gulf, particularly the United Arab Emirates, Bahrain, and to some extent Saudi Arabia, has become one of the most significant and impactful geopolitical developments in the Middle East and the Persian Gulf region. These developments, which particularly intensified after the signing of the agreements known as the "Abraham Accords" in 2020, have led to substantial changes in the security order, power balance, and alignment of regional alliances. The Islamic Republic of Iran, as one of the key regional actors, views this process as a direct threat to its strategic, security, and geopolitical interests. The primary objective of this research is to examine the impact of the normalization of relations between Israel and the Persian Gulf Arab countries on the foreign relations (particularly political and security relations) of the Islamic Republic of Iran with the countries of the region. The research problem is defined as follows: What impact has the normalization of relations between Israel and the Arab countries of the Persian Gulf had on the orientations, behavioral patterns, and foreign policy approaches of the Islamic Republic of Iran in its interactions with the countries of the region, particularly its southern neighbors? In order to answer this question, the main hypothesis of the research states that the normalization of relations between Israel and the Arab countries has led to the disruption of the regional strategic balance in favor of Israel, an increased focus by the Arab countries on security issues rather than economic cooperation with Iran, and the strengthening of new security alliances involving Israel. This process is expected to

Cite this article: Farhadi, M.S., Vaez Shahrestani, N. & Shariati, S.M.A. (2025). The Impact of the Normalization of Relations between Israel and the Arabic States of the Persian Gulf on the Foreign Relations of the Islamic Republic of Iran with Countries in the Region. *Political science*, 28(1), p. 77-100. <https://doi.org/10.22081/psq.2025.70870.2947>

Received: 2024-09-03 ; **Revised:** 2024-10-20 ; **Accepted:** 2025-11-15 ; **Published online:** 2025-04-09

© The Author(s).

Article type: Research Article

Publisher: Baqir al-Olum University

weaken the regional position of the Islamic Republic of Iran. The methodology of this research is qualitative and based on a descriptive-analytical approach. Data collection was carried out through library sources, official documents, strategic analyses, think tank reports, and academic articles. To analyze the data and explain the phenomenon under study, the theoretical framework of the Copenhagen School of security studies was used. This theoretical school focuses on the concept of "securitization," meaning how an actor introduces a particular issue (in this case, Iran) as a security threat, thereby increasing the legitimacy of its actions against it. Based on this theoretical framework, Iran has been portrayed as a source of threat in the political and security discourse of some Arab states and Israel, which has contributed to the intensification of its diplomatic isolation and the increase of security pressures on the Islamic Republic of Iran. The findings of the research indicate that, prior to the Gaza war on October 7, 2023, the process of normalizing relations had led to increased security, intelligence, and military interactions between Israel and certain Arab states, such as the UAE and Bahrain. These collaborations were organized with the goal of countering common threats—one of which was considered to be Iran—and were implicitly supported by the United States. As a result, Iran's regional role and influence in some Arab countries diminished, political and security alliances centered around Arab states and Israel were formed, and diplomatic pressures against Iran increased. Furthermore, the prospect of economic cooperation between Iran and some Persian Gulf countries weakened, while these countries shifted their focus toward collaboration with Israel in the areas of technology, cybersecurity, energy, and trade. However, the Gaza war and the events following October 7, 2023, led to changes in this process. Hamas's extensive attack on Israel and the heavy military response from the regime provoked outrage among the Arab world's public opinion, prompting some Arab governments to halt or slow down the formal normalization process in order to avoid internal pressure and preserve their legitimacy. Nevertheless, it appears that behind-the-scenes security cooperation continues. In response to these developments, the Islamic Republic of Iran has intensified its efforts to strengthen its military capabilities, increase diplomatic interactions with regional allies, and utilize hybrid warfare tools and multilateral diplomacy to counter emerging threats. The final conclusion of the research indicates that the normalization of relations between Israel and the Persian Gulf Arab countries, particularly in the period before the Gaza war, led to a weakening of Iran's regional position, a reduction in diplomatic relations with some Arab states, and the formation of new anti-Iran security blocs. Although the Gaza war led to a halt in the formal normalization process, the threats to Iran did not decrease and, in fact, prompted a strategic review in the foreign policy of the Islamic Republic of Iran. As a result, Iran has been compelled to expand its deterrence doctrine, increase interactions with the axis of resistance, and make greater use of public diplomacy and indirect resistance tools in order to withstand new security challenges and redefine its regional influence.

Keywords: Normalization of relations, Israel, Persian Gulf Arab countries, Islamic Republic of Iran, Copenhagen School, Gaza War.

تأثیر عادی سازی روابط اسرائیل با کشورهای عربی حوزه خلیج فارس بر روابط خارجی جمهوری اسلامی ایران با کشورهای منطقه

محمدصادق فرهادی^۱، نفیسه واعظ شهرستانی^۲، سید محمدعلی شریعتی^۳

^۱ گروه علوم سیاسی و روابط بین الملل، واحد شهرضا، دانشگاه آزاد اسلامی، شهرضا، ایران.

Mohammad Sadeqh.farhadi5338@iau.ac.ir

^۲ گروه علوم سیاسی و روابط بین الملل، واحد شهرضا، دانشگاه آزاد اسلامی، شهرضا، ایران. (نویسنده مسئول). Vaezsh85@iau.ac.ir

^۳ گروه معارف اسلامی، واحد نجف آباد، دانشگاه آزاد اسلامی، نجف آباد، ایران. Mohammad ali shariati@iau.ac.ir

چکیده

در سال های اخیر روند عادی سازی روابط دیپلماتیک میان رژیم صهیونیستی و برخی کشورهای عربی حوزه خلیج فارس، به ویژه امارات متحده عربی، بحرین و تا حدودی عربستان سعودی، به یکی از مهم ترین و تأثیرگذارترین تحولات ژئوپلیتیک در منطقه خاورمیانه و خلیج فارس تبدیل شده است. این تحولات که به ویژه پس از امضای توافق نامه های موسوم به «توافق نامه های ابراهیم» در سال ۲۰۲۰م. شدت یافتند، موجب ایجاد تغییرهای قابل توجهی در نظم امنیتی، موازنه قدرت و آرایش ائتلاف های منطقه ای شدند. ج. ا. ا. به عنوان یکی از بازیگران کلیدی منطقه، این روند را تهدیدی مستقیم علیه منافع راهبردی، امنیتی و ژئوپلیتیک خود تلقی می کند. هدف اصلی پژوهش حاضر بررسی تأثیر روند عادی سازی روابط اسرائیل با کشورهای عربی حاشیه خلیج فارس بر روابط خارجی (به ویژه روابط سیاسی و امنیتی) ج. ا. ا. با کشورهای منطقه است. مسئله پژوهش این گونه تعریف می شود: عادی سازی روابط میان اسرائیل و کشورهای عربی حوزه خلیج فارس چه تأثیراتی بر جهت گیری ها، الگوهای رفتاری و رویکردهای سیاست خارجی ج. ا. ا. در تعامل با کشورهای منطقه به ویژه همسایگان جنوبی خود داشته است؟ در راستای پاسخ به این پرسش، فرضیه اصلی پژوهش بیان می دارد که عادی سازی روابط اسرائیل با کشورهای عربی به برهم خوردن موازنه راهبردی منطقه به نفع اسرائیل، افزایش تمرکز کشورهای عربی بر مسائل امنیتی به جای همکاری های اقتصادی با ایران و همچنین تقویت ائتلاف های امنیتی جدید با مشارکت اسرائیل منجر شده است که این روند به تضعیف جایگاه منطقه ای ج. ا. ا. خواهد انجامید. روش شناسی این پژوهش کیفی و مبتنی بر رویکرد توصیفی - تحلیلی است. گردآوری داده ها از طریق منابع کتابخانه ای، اسناد رسمی، تحلیل های راهبردی، گزارش های اندیشکده ها و مقالات علمی صورت گرفته است. برای تحلیل داده ها و تبیین پدیده مورد بررسی، از چارچوب نظری مکتب امنیتی کپنهاگ استفاده شده است. این مکتب نظری

استاد به این مقاله: فرهادی، محمدصادق؛ واعظ شهرستانی، نفیسه؛ شریعتی، سید محمدعلی (۱۴۰۴). تأثیر عادی سازی روابط اسرائیل با کشورهای عربی

حوزه خلیج فارس بر روابط خارجی جمهوری اسلامی ایران با کشورهای منطقه. علوم سیاسی، ۲۸ (۱)، ص ۷۷-۱۰۰.

<https://doi.org/10.22081/psq.2025.70870.2947>

تاریخ دریافت: ۱۴۰۳/۰۶/۱۳؛ تاریخ اصلاح: ۱۴۰۳/۰۷/۲۹؛ تاریخ پذیرش: ۱۴۰۳/۰۸/۲۵؛ تاریخ انتشار آنلاین: ۱۴۰۴/۰۱/۲۰

ناشر: دانشگاه باقرالعلوم (ع)

نوع مقاله: پژوهشی

© نویسندگان.

تمرکز خود را بر مفهوم «امنیتی سازی» قرار می دهد؛ به این معنا که چگونه یک بازیگر، یک موضوع خاص (در اینجا ایران) را به عنوان تهدید امنیتی معرفی می کند و از این طریق مشروعیت اقدامات خود علیه آن را افزایش می دهد. بر اساس این چارچوب نظری، ایران در گفتمان سیاسی و امنیتی برخی دولت های عربی و اسرائیل، به عنوان منبع تهدید معرفی شده و همین مسئله باعث تشدید انزوای دیپلماتیک و افزایش فشارهای امنیتی بر ج. ا. ا. شده است. یافته های پژوهش نشان می دهد که تا پیش از وقوع جنگ غزه در ۷ اکتبر ۲۰۲۳ م. روند عادی سازی روابط منجر به افزایش تعاملات امنیتی، اطلاعاتی و نظامی میان اسرائیل و برخی دولت های عربی مانند امارات و بحرین گردیده بود. این همکاری ها با هدف مقابله با تهدیدهای مشترک - که یکی از آنها ایران تلقی می شد - سازمان دهی شده بودند و از حمایت ضمنی ایالات متحده آمریکا نیز برخوردار بودند. در نتیجه نقش و نفوذ منطقه ای ایران در برخی از کشورهای عربی کاهش یافت، ائتلاف های سیاسی و امنیتی با محوریت کشورهای عربی و اسرائیل شکل گرفتند و فشارهای دیپلماتیک علیه ایران افزایش یافتند؛ همچنین چشم انداز همکاری اقتصادی میان ایران و برخی کشورهای خلیج فارس تضعیف شد و رویکرد این کشورها به سوی همکاری با اسرائیل در حوزه های فناوری، امنیت سایبری، انرژی و تجارت جهت یافت. با این حال، جنگ غزه و رویدادهای پس از ۷ اکتبر ۲۰۲۳ م. موجب تغییراتی در این روند گردید. حمله گسترده حماس به اسرائیل و واکنش نظامی سنگین این رژیم، باعث خشم افکار عمومی جهان عرب شد و برخی دولت های عربی برای جلوگیری از فشار داخلی و حفظ مشروعیت، روند رسمی عادی سازی را متوقف یا کند کردند. با وجود این، به نظر می رسد که همکاری های امنیتی پشت پرده همچنان ادامه دارد. ج. ا. ا. نیز در واکنش به این تحولات، تلاش های خود را برای تقویت توانمندی نظامی، افزایش تعاملات دیپلماتیک با متحدان منطقه ای و استفاده از ابزارهای جنگ هیبریدی و دیپلماسی چندجانبه برای مقابله با تهدیدهای نوظهور افزایش داده است. نتیجه گیری نهایی پژوهش بیانگر آن است که عادی سازی روابط اسرائیل با کشورهای عربی خلیج فارس، به ویژه در دوره پیش از جنگ غزه، موجب تضعیف جایگاه منطقه ای ایران، کاهش روابط دیپلماتیک با برخی کشورهای عربی و شکل گیری بلوک های جدید امنیتی ضدایرانی گردیده است. با وقوع جنگ غزه، هرچند روند رسمی عادی سازی متوقف شد، تهدیدها برای ایران کاهش نیافت و حتی موجب بازنگری راهبردی در سیاست خارجی ج. ا. ا. شد. در نتیجه ایران ناچار به گسترش دکترین بازدارندگی، افزایش تعامل با محور مقاومت و بهره گیری بیشتر از ابزارهای دیپلماسی عمومی و مقاومت غیرمستقیم شده است تا بتواند در برابر چالش های امنیتی جدید ایستادگی کند و نفوذ منطقه ای خود را بازتعریف نماید.

کلیدواژه ها: عادی سازی روابط، اسرائیل، کشورهای عربی خلیج فارس، ج. ا. ا.، مکتب کپنهاگ، جنگ غزه.

۱. مقدمه

در دو دهه گذشته، تحولات عمیق و بنیادینی در روابط بین‌الملل، به‌ویژه در خاورمیانه به وقوع پیوسته است. یکی از این تحولات بارز و تأثیرگذار، عادی‌سازی روابط اسرائیل با کشورهای عربی حوزه خلیج فارس است. این روند به عنوان یک تغییر راهبردی، نه تنها به تحولات قدرت در منطقه منجر شده، بلکه تأثیرات عمیق و مستقیمی بر سیاست‌ها و راهبردهای ج. ا. ا. نیز داشته است. عادی‌سازی روابط اسرائیل با کشورهای عربی، به‌ویژه در زمینه‌هایی مانند امنیت، اقتصاد و سیاست، می‌تواند به برهم خوردن موازنه راهبردی قوا به زیان ایران منجر شود. این فرایند به نوعی زنگ خطری برای ایران است؛ زیرا موجب افزایش همکاری‌های امنیتی و نظامی بین اسرائیل و کشورهای عربی می‌گردد و تضعیف محور مقاومت را به همراه دارد. در این میان، ایران به عنوان یک بازیگر مهم در این معادلات، با چالش‌های امنیتی و سیاسی متعددی مواجه خواهد شد که می‌تواند به تغییر رویکردهای داخلی و خارجی این کشور بینجامد. پرسش اصلی این پژوهش آن است که «عادی‌سازی روابط اسرائیل با کشورهای عربی چه تأثیری بر روابط خارجی (سیاسی) ایران با کشورهای منطقه دارد؟» در راستای این پرسش، فرضیه پژوهش بیان می‌کند که «عادی‌سازی روابط اسرائیل و کشورهای حاشیه خلیج فارس، به برهم خوردن موازنه راهبردی به زیان ایران، افزایش تمرکز ایران بر مسائل امنیتی به جای مسائل اقتصادی و ائتلاف‌سازی بر بسترهای مربوط به افزایش استقلال سیاسی منجر می‌شود و پیامدهای متناوبی را در سیاست منطقه‌ای ج. ا. ا. و محیط پیرامونی آن دارد». روش پژوهش در این مطالعه، تجزیه و تحلیل کیفی با رویکرد توصیفی - تحلیلی بوده است. چارچوب نظری پژوهش نیز بر مبنای مکتب امنیتی کپنهاگ و امنیت در سطح منطقه‌ای قرار دارد. این چارچوب به ما کمک می‌کند تا تأثیرات عادی‌سازی روابط بر امنیت ملی و راهبردهای کلان ایران را به‌خوبی درک کنیم. این پژوهش در چند بخش ساماندهی شده است. در بخش اول، تأثیر روند عادی‌سازی روابط بر امنیتی‌سازی ایران بررسی خواهد شد. در ادامه تأثیرگذاری‌های این عادی‌سازی و امنیتی‌سازی بر ابعاد سیاسی - امنیتی ایران بررسی می‌شود. در قسمت بعد به تأثیرات این عادی‌سازی روابط و امنیتی‌سازی ایران بر روابط سیاسی و دیپلماتیک ایران با کشورهای همسایه پرداخته می‌شود و در نهایت به تأثیر جنگ غزه بر این عادی‌سازی روابط می‌پردازیم. هدف پژوهش ارائه تصویری جامع و دقیق از دینامیک‌های جدید در روابط بین‌الملل خاورمیانه و تأثیرات آن بر ج. ا. ا. است. با این رویکرد، ما تلاش خواهیم کرد تا فرضیه پژوهش را به اثبات برسانیم و به درک عمیق‌تری از وضعیت کنونی و آینده روابط ایران با کشورهای عربی دست یابیم.

۲. پیشینه پژوهش

واعظ (۱۴۰۲)، در پژوهشی با عنوان «عادی‌سازی روابط عربستان و رژیم اسرائیل و تأثیر آن بر امنیت

ملی ج. ا. ا.: تهدیدات علیه محور مقاومت»، بیان می‌دارد که هر نوع تهدیدی علیه محور مقاومت که در محیط اطراف جمهوری اسلامی گسترش یابد و به نفوذ آن منجر شود، بر امنیت ملی آن تأثیر خواهد گذاشت. عادی‌سازی روابط به این تهدیدها برای محور مقاومت در زمینه‌های مختلف منجر شده است. آنچه پژوهش حاضر را از پژوهش واعظ متمایز می‌کند، در تحلیل تأثیر عادی‌سازی روابط کشورهای عرب حوزه خلیج فارس بر روابط خارجی ج. ا. ا. در یک چارچوب امنیتی منطقه‌ای است؛ درحالی‌که در پژوهش واعظ به تأثیر عادی‌سازی روابط یک کشور عربی (عربستان سعودی) با رژیم صهیونیستی پرداخته است.

معتضد راد، آناهیتا (۱۴۰۲)، در پژوهشی با عنوان «عادی‌سازی روابط اعراب و رژیم صهیونیستی و پیامدهای آن بر امنیت ملی ج. ا. ا.»، بیان می‌دارد که ج. ا. ا. در ادراکات امنیتی کشورهای عربی حوزه خلیج فارس و رژیم صهیونیستی به عنوان یک تهدید اصلی شناخته می‌شود. این وضعیت به همکاری آنها در زمینه چالش‌زایی علیه امنیت ملی ایران در ابعاد سیاسی، نظامی - امنیتی و اقتصادی منجر خواهد شد. تفاوت پژوهش حاضر با پژوهش معتضد راد در کاربست تحلیلی نظریه‌های امنیتی رئالیستی به عنوان چارچوب نظری پژوهش است؛ درحالی‌که در پژوهش معتضد راد این امر انجام نگرفته است.

نیل^۱ (۲۰۲۳م)، در پژوهشی با عنوان «عادی‌سازی روابط عربی - اسرائیلی: پیامدها برای امنیت و منافع ملی ایران»^۲ بیان می‌دارد که با توجه به افشای روابط امارات متحده عربی و بحرین با اسرائیل، به نظر می‌رسد برقراری یک رابطه نزدیک میان عرب‌ها و اسرائیل معادلات امنیتی منطقه را تغییر خواهد داد و فرایند عادی‌سازی روابط بین عرب‌ها و اسرائیل بر امنیت ایران تأثیر منفی خواهد گذاشت. تفاوت پژوهش حاضر با پژوهش نیل، در تحلیل این پژوهش درباره تأثیر عادی‌سازی روابط کشورهای عربی حوزه خلیج فارس بر روابط خارجی ج. ا. ا. با کشورهای منطقه است؛ درحالی‌که در پژوهش نیل تنها به تأثیر این عادی‌سازی روابط بر منافع و امنیت ملی ایران می‌پردازد.

۳. چارچوب نظری

نخستین بار بیل مک سوئینی اصطلاح «مکتب کپنهاگ» را در کتاب هویت و امنیت: بوزان و مکتب کپنهاگ^۳ به کار برد و به نظریه‌های افرادی مانند باری بوزان،^۴ الی ویور^۵ و جاپ دو ویلد^۶ اشاره کرد که

1. Zaidullah Nail

2. Normalization of Arab-Israeli Relations: Implications for Iran's National and Security.

3. Identity and Security: Buzan and the Copenhagen School.

4. Barry Buzan

5. Ole Wæver.

6. Jaap de Wilde

کوشیده‌اند مفهوم امنیت را پس از جنگ سرد از چارچوب سنتی و تک‌بعدی امنیت نظامی به ابعاد سیاسی، اقتصادی، اجتماعی و زیست‌محیطی گسترش دهند. آنها می‌خواهند نشان دهند که «از زمان استعمارزدایی، سطح منطقه‌ای امنیت استقلال و نمود بیشتری در سیاست بین‌الملل پیدا کرده و پایان جنگ سرد این فرایند را تسریع کرده است»؛ به همین دلیل قدرت‌های محلی با توجه به نبود تسلط دولت‌های استعمارگر و وضعیت دوقطبی قدرت، فضای بیشتری برای ظهور پیدا کردند و این شرایط ساختار جدیدی را پدید آورد که به گفته این مکتب، از منظر توجه به مناطق و دسته‌بندی آنها، زیر نظریه مجموعه‌های امنیتی منطقه‌ای^۱ تبیین‌پذیر است (دهقانی فیروزآبادی، ۱۳۹۵، صص. ۴۱-۴۲).

از منظر مکتب کپنهاگ، حوزه مطالعات امنیتی به طور مستقل از مطالعات راهبردی شکل گرفته و به‌نوعی مطالعات راهبردی زیرمجموعه‌ای از مطالعات امنیتی شمرده می‌شود. به باور بوزان مطالعات راهبردی تنها به جایگاه نیروی نظامی در روابط بین‌الملل مربوط می‌شود. او این تمرکز را دلیلی بر عقب‌ماندگی مفهوم امنیت می‌داند و معتقد است با تمرکز صرف بر حوزه نظامی، این مطالعات به تحولات تکنولوژیک تسلیحات محدود شده و از دیگر مؤلفه‌های مرتبط با امنیت غافل مانده‌اند (دهقانی فیروزآبادی، ۱۳۹۵، صص. ۴۱-۴۲). تأکید بر سطح منطقه به عنوان یکی از سطوح اصلی تحلیل در مباحث امنیتی، مدت‌هاست که مورد توجه پژوهشگران قرار گرفته است. به گفته آچاریا،^۲ «تقاضا برای ترتیبات امنیتی منطقه‌ای در کشورهای در حال توسعه به عنوان یکی از ویژگی‌های دستور کار امنیتی پس از جنگ سرد در حال افزایش است». با انتشار کتاب بوزان با عنوان مردم، دولت‌ها و هراس، دستور کار امنیت در نظریه‌های امنیتی به مرحله جدیدی وارد شده است. بوزان بیان می‌کند که حوادث اواخر جنگ سرد ابعاد جدیدی از امنیت را پدید آورده و مرجع امنیت از دولت‌ها به جامعه‌ها و بازیگران فرادولتی نیز گسترش یافته است. به باور او تحلیل‌های کلان و خرد نمی‌توانند به طور کامل تغییرات در ابعاد و مرجع امنیت را پاسخ‌گو باشند (Buzan, 1999). بر اساس نظر بوزان و ویور، آینده سیستم بین‌المللی تحت تأثیر

1. RSCT

2. Acharya

توزیع قدرت در مناطق مختلف قرار دارد. این مناطق نقش مهمی در شکل‌گیری ساختار قدرت ایفا می‌کنند. مکتب کپنهاگ بر اهمیت امنیت منطقه‌ای تأکید می‌کند و آن را به عنوان بخشی از امنیت جهانی می‌بیند. این دیدگاه نشان می‌دهد که کشورهای یک منطقه، دغدغه‌های امنیتی مشابهی دارند و از نظر تاریخی، جغرافیایی و فرهنگی دارای پیوندهایی هستند و سرنوشت مشترکی را برای یکدیگر رقم می‌زنند. در نتیجه کشورها به تهدیدهای مشترک پاسخ می‌دهند و با پیروی از قواعد و سازوکارهای مشخص، به ایجاد و حفظ امنیت خود می‌پردازند (موسوی، ۱۴۰۰، ص. ۱۵۳).

۴. عادی‌سازی روابط و امنیتی‌سازی ایران

کشورها برای تقویت موقعیت خود در روابط بین‌الملل، به تعاملات بین‌المللی و منطقه‌ای نیاز دارند. رژیم صهیونیستی نیز از این قاعده مستثنا نیست (نصر اصفهانی، ۱۴۰۱، ص. ۹۲). رژیم صهیونیستی در عادی‌سازی روابط خود با کشورهای عربی حوزه خلیج فارس بسیار تلاش می‌کند. فرایند عادی‌سازی روابط در سال‌های اخیر تحت تأثیر تحولات خاصی همچون توافق هسته‌ای ایران با قدرت‌های جهانی و تقویت محور مقاومت یا به تعبیر برخی، «هلال شیعی» با محوریت ج. ا. ا، شتابی بی‌سابقه یافته است. در این چارچوب، مهم‌ترین نقطه تمرکز ژئوپلیتیک این تحول، تلاش هماهنگ برای امنیتی‌سازی ایران به عنوان تهدیدی وجودی برای نظم منطقه‌ای است (ارغوانی پیرسلامی، ۱۴۰۱، صص. ۱۱-۱۲). بوزان نقطه آغاز مسئله امنیت را ذهنی و مبتنی بر تصمیم بازیگران معرفی می‌کند و برداشت و ارزیابی دیگران در مورد امنیتی کردن یک موضوع توسط یک بازیگر را مهم می‌داند؛ زیرا این برداشت در نهایت بر نحوه تصمیم‌گیری آنان تأثیرگذار خواهد بود؛ بر این اساس اسرائیل با مطرح کردن موضوع ایران‌هراسی درصدد تضعیف موقعیت ایران در خلیج فارس است. اسرائیل با پرداختن به موضوعاتی مانند طرح پرونده هسته‌ای، مخالفت با برجام، حمایت ج. ا. ا. از گروه‌های مقاومت اسلامی، مانند حماس، جهاد اسلامی و حزب الله لبنان با نگاه امنیتی در جهت گسترش ایران‌هراسی می‌کوشد (نیاکوبی، ۱۳۹۹، صص. ۲۳۱-۲۳۴)؛ بنابراین امنیتی‌سازی ایران از سوی اسرائیل نه صرفاً یک راهبرد تبلیغاتی، بلکه تلاشی هدفمند برای شکل‌دهی به ادراک امنیتی بازیگران منطقه‌ای و فرامنطقه‌ای درباره سیاست‌های ایران است.

این اشتراک تهدید و منافع، زمینه‌ساز همکاری‌های غیررسمی گسترده‌ای میان ریاض و تل‌آویو شده است؛ به‌ویژه در حوزه‌های اطلاعاتی، فناوری و در سال‌های اخیر، عرصه اقتصادی (Black, 2019, p. 18). از منظر کشورهای عربی، به‌ویژه عربستان سعودی، امارات متحده عربی و بحرین، نزدیکی با اسرائیل ابزاری راهبردی برای افزایش وزن سیاسی، تقویت قدرت بازدارندگی و ارتقای جایگاه منطقه‌ای خود در برابر تهدیدهای فزاینده ایران است. در این چارچوب، ج. ا. ا. نه تنها به عنوان یک رقیب ژئوپلیتیک، بلکه چونان تهدیدی جدی برای امنیت داخلی و ثبات منطقه‌ای بازنمایی می‌شود. از سوی دیگر اسرائیل نیز با

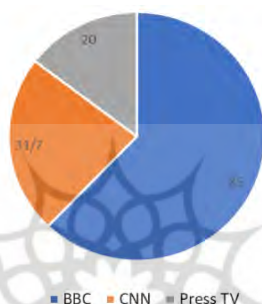
استقبال از این تغییر نگرش در جهان عرب، کوشیده است با امنیتی‌سازی ایران در گفتمان مشترک با دولت‌های عربی، از موقعیت انزوای راهبردی خارج شود و خود را متحدی قابل اتکا در برابر سیاست‌های منطقه‌ای تهران معرفی کند (ارغوانی پیرسلامی، ۱۴۰۱، صص. ۱۱-۱۲). این روند، افزون بر بازتعریف معادلات امنیتی در خاورمیانه، اجماع سنتی اعراب مبنی بر تقدّم مسئله فلسطین بر عادی‌سازی روابط با اسرائیل را نیز به چالش کشیده است؛ به‌گونه‌ای که اولویت مهار ایران، به‌تدریج جایگزین مطالبه پیشین برای تشکیل دولت مستقل فلسطینی شده است. بر این اساس دشمنی بین اسرائیل و کشورهای خلیج فارس به‌تدریج در حال کاهش بود. تمامی اعضای شورای همکاری خلیج فارس^۱ شامل عربستان سعودی، امارات متحده عربی، قطر، بحرین، عمان و کویت علاقه‌مندی خود را به برقراری روابط با اسرائیل و شخصیت‌های یهودی در ایالات متحده نشان دادند (Ferziger, 2020, pp. 5-6). این روند گویای آن است که گفتمان ایران‌هراسی در عمل به ابزاری برای تغییر اولویت‌های امنیتی در جهان عرب و تقویت نفوذ اسرائیل در نظم نوظهور منطقه‌ای تبدیل شده است. اسرائیل از عوامل مختلفی برای امنیتی‌سازی ایران استفاده می‌کند که در اینجا به سه عامل پرداخته می‌شود.

۴-۱. مسئله هسته‌ای

رژیم صهیونیستی با حمایت کشورهای غربی و در همراهی با برخی دولت‌های عربی منطقه، می‌کوشد با القای این گزاره که برنامه هسته‌ای ایران آغازگر یک زنجیره تسلیحاتی در خاورمیانه خواهد بود، تصویری تهدیدآمیز از ایران ارائه دهد. این بازی امنیتی، با بزرگ‌نمایی احتمال هسته‌ای شدن کشورهایی مانند عربستان سعودی و ترکیه در واکنش به اقدامات ایران، در پی آن است که ایران را عامل بی‌ثباتی در منطقه معرفی کند. در راستای این سیاست، رژیم صهیونیستی با توصیه به آمریکا برای جلوگیری از گسترش ظرفیت هسته‌ای در منطقه، هشدار می‌دهد که مهار چند کشور هسته‌ای بسیار دشوارتر و پرهزینه‌تر از مهار یک بازیگر منفرد (ایران) است (نصر اصفهانی، ۱۴۰۱، ص. ۱۰۰). این رویکرد، بخشی از پروژه گسترده امنیتی‌سازی ایران است که هدف آن ایجاد اجماع بین‌المللی علیه ایران و توجیه فشارهای سیاسی، اقتصادی و نظامی به این کشور می‌باشد. اسرائیل ادعا می‌کند که ایران به دلیل قرارگیری در جوار منابع عظیم انرژی و تنگه راهبردی هرمز، در پی افزایش نفوذ منطقه‌ای خود است؛ موضوعی که از دید کشورهای عربی حوزه خلیج فارس، تهدیدی علیه ثبات آنها تلقی می‌شود؛ همچنین مهار احتمالی ایران بر مسیرهای صادرات نفت و تأثیرگذاری بر بازار انرژی، موجب نگرانی کشورهای غربی، به‌ویژه آمریکا و اروپا و نیز اسرائیل شده است. این کشورها با القای این گزاره که ایران در پی سلطه بر بازار نفت از طریق دستیابی به سلاح هسته‌ای است، می‌کوشند فضای بین‌المللی را علیه تهران بسیج کنند. در این راستا،

1. G.C.C.

بهره‌گیری از رسانه‌های جهانی و شبکه‌های خبری بین‌المللی به عنوان ابزار تبلیغاتی، یکی از راهکارهای کلیدی اسرائیل برای ترویج گفتمان ایران‌هراسی و امنیتی‌سازی ایران به شمار می‌رود. تحلیل‌ها نشان می‌دهد که رسانه‌هایی مانند بی.بی.سی، سی.ان.ان و فارس تی.وی نقش فعالی در جهت‌دهی به افکار عمومی جهانی ایفا کرده‌اند. به‌ویژه بی.بی.سی با حجم بالایی تولید محتوای ضد ایرانی، به یکی از بازیگران اصلی در القای تهدیدبودن ایران بدل شده است (فیروزی، ۱۴۰۳، صص. ۱۴۲-۱۴۳). این تلاش‌ها در مجموع بخشی از پروژه گسترده‌تری برای ترسیم ایران به عنوان یک بازیگر غیرمسئول و خطرناک در نظام بین‌الملل است که هدف نهایی آن، توجیه اقدامات بازدارنده و اجماع‌سازی علیه ایران است.

شکل ۱- درصد حمایت رسانه‌ها از ایران‌هراسی (فیروزی، ۱۴۰۳، صص. ۱۴۲-۱۴۳)

بنابراین، روند نوظهور عادی‌سازی روابط اسرائیل و برخی کشورهای عربی، بیش از آنکه بر مبنای مصالحه تاریخی یا فرهنگی باشد، بر پایه امنیتی‌سازی مشترک ایران به عنوان «دیگری تهدیدزا» بنا شده است؛ روندی که پیامدهای عمیقی برای نظم منطقه‌ای، توازن قوا و آینده منازعات خاورمیانه به همراه دارد. اسرائیل با امنیتی‌سازی ایران در گفتمان مشترک با دولت‌های عربی، می‌کوشد از موقعیت انزوای راهبردی خارج شود و خود را متحدی قابل اتکا در برابر سیاست‌های منطقه‌ای تهران معرفی کند (ارغوانی پیرسلامی، ۱۴۰۱، صص. ۱۱-۱۲). این روند، افزون بر بازتعریف معادلات امنیتی در خاورمیانه، اجماع سنتی اعراب مبنی بر تقدم مسئله فلسطین بر عادی‌سازی روابط با اسرائیل را نیز به چالش کشیده است؛ به‌گونه‌ای که اولویت مهار ایران، به تدریج جایگزین مطالبه پیشین برای تشکیل دولت مستقل فلسطینی شده است.

۴-۲. اتحاد پیرامونی نوین؛ راهبردی برای امنیتی‌سازی ایران

یکی از ابعاد مهم در سیاست خارجی اسرائیل در قبال ج.ا.ا، شکل‌گیری «اتحاد پیرامونی جدید» بوده است. این اتحاد، بازتابی از تحولی بنیادین در دکترین پیرامونی اسرائیل است؛ دکترینی که پیش‌تر بر پایه دشمنی با کشورهای عربی طراحی شده بود، اما با توجه به تحولات منطقه‌ای، به‌ویژه پس از انقلاب

اسلامی ایران و وقایع بهار عربی، اولویت‌های خود را بازتعریف کرده است. در این بازتعریف، ایران به جای کشورهای عرب، تهدید اصلی در دکترین امنیت ملی و سیاست خارجی اسرائیل مطرح شده است (لطفیان، ۱۳۹۶، صص. ۳-۵). در این چارچوب، جغرافیای تمرکز راهبرد پیرامونی اسرائیل نیز تغییر کرده و از کشورهای عربی مجاور به مناطق نزدیک به ایران، به‌ویژه کشورهای حاشیه خلیج فارس انتقال یافته است. به‌ویژه پس از افزایش نقش آفرینی منطقه‌ای ج. ا. ا. و حمایت آن از گروه‌هایی همچون حزب‌الله و حماس و همچنین توسعه صنایع موشکی، این کشورها و اسرائیل در پی القای تصویری تهدیدزا از ایران برآمده‌اند (لطفیان، ۱۳۹۶، ص. ۴). همین نگاه باعث شده است تا اسرائیل در دهه‌های اخیر به تقویت روابط امنیتی، اطلاعاتی و اقتصادی با کشورهای عرب خلیج فارس، به‌ویژه امارات، بحرین و عربستان سعودی روی آورد. این همکاری‌ها بیش از هر چیز با هدف مهار نفوذ منطقه‌ای ایران و تقویت گفتمان امنیتی‌سازی پیرامون آن شکل گرفته است.

۳-۴. معرفی ایران به عنوان منبع بنیادگرایی اسلامی و بی‌ثباتی

اسرائیل از اوایل دهه ۱۹۹۰م. به‌ویژه پس از پایان جنگ سرد، تلاش کرد تصویر تهدیدزا از ایران را به گفتمان مسلط در میان کشورهای عربی تبدیل کند تا از این طریق اجماع امنیتی علیه ایران شکل بگیرد. نقش اسرائیل در پیوند دادن گفتمان بنیادگرایی اسلامی با ایران، نوعی برجسب‌زنی راهبردی به شمار می‌رود که با هدف مشروع‌سازی تقابل با ایران در سطح منطقه‌ای و بین‌المللی دنبال شده است. در این چارچوب، جمهوری اسلامی نه فقط یک قدرت منطقه‌ای، بلکه به مثابه تهدیدی ایدئولوژیک برای رژیم‌های عربی سکولار یا پادشاهی‌های محافظه‌کار معرفی می‌شود. گفتمان «هلال شیعی» که در رسانه‌ها و نهادهای مطالعاتی وابسته به اسرائیل و برخی کشورهای عربی تقویت شده، در عمل کوشیده است تا با همکاری یکدیگر هرگونه نفوذ منطقه‌ای ایران را برابر با توسعه‌طلبی مذهبی و تهدید موجودیتی تصویر کند. این همکاری‌ها که نخست در سطوح غیررسمی و محرمانه شکل گرفت، به تدریج جنبه علنی و ساختاری پیدا کرد؛ تا آنجا که برخی از تحلیل‌گران از آن با عنوان «انقلاب در روابط اعراب و اسرائیل» یاد می‌کنند (Nail, 2023, p. 42). با تداوم این روند، می‌توان گفت اسرائیل به طور نظام‌مند در پی القای این تصور است که ایران نه تنها تهدیدی برای خود آن کشور، بلکه خطری برای نظم مستقر در کل خاورمیانه شمرده می‌شود. در این راستا، عربستان و اسرائیل با برجسته‌سازی حضور ایران در کشورهای منطقه مانند لبنان، سوریه، عراق و یمن و با بهره‌گیری از رسانه‌های فراملی و ائتلاف‌های فرماندهی، کوشیده‌اند تا این روایت را تثبیت کنند که ایران منبع اصلی بی‌ثباتی و تهدیدی برای امنیت کشورهای عربی و حتی امنیت جهانی است. این همگرایی عربستان و اسرائیل، به‌ویژه پس از افول نقش مستقیم آمریکا در غرب آسیا، به عنوان یک «جایگزین امنیتی» تقویت شده است. هدف راهبردی این ائتلاف،

انتقال تهدیدهای بالقوه ایران از مرزهای بیرونی به درون مرزهای داخلی آن است؛ از طریق مجموعه‌ای از اقدامات چندوجهی شامل حمایت از گروه‌های اپوزیسیون، تحریک شکاف‌های قومی و مذهبی، جنگ روانی، عملیات رسانه‌ای گسترده و حتی جاسوسی و اقدامات اطلاعاتی (واعظ، ۱۴۰۲، ص. ۲۹۳)؛ به همین دلیل باید این روند را نه صرفاً یک رقابت ژئوپلیتیک، بلکه تلاشی هدفمند برای بازتعریف موقعیت ایران در نظم منطقه‌ای دانست؛ تلاشی که پشتوانه نظری و رسانه‌ای آن نیز به‌دقت طراحی شده است.

۵. پیامدهای نظامی و امنیتی امنیتی‌سازی ایران

عادی‌سازی روابط اسرائیل با کشورهای عربی، نظم سنتی منطقه را برهم زده و موجب شکل‌گیری ائتلاف‌های جدید امنیتی با هدف مهار ایران شده است. این روند، اسرائیل را از یک دشمن به شریک راهبردی در حوزه‌های امنیتی و دفاعی برای کشورهای عربی تبدیل کرده است؛ بنابراین در این بخش به بررسی ابعاد مختلف پیامدهای نظامی و امنیتی این روند برای ج. ا. ا. پرداخته می‌شود.

۵-۱. جلوگیری از هژمونی منطقه‌ای ایران

در دهه نخست قرن بیست و یکم، با طرح مفهوم «هلال شیعی»، نگاه بدبینانه کشورهای عربی به ایران تقویت شد و ایران به تلاش برای سلطه منطقه‌ای متهم گردید. تحولات بهار عربی و ضعف کشورهای عربی، زمینه‌ساز افزایش نفوذ ایران در منطقه شد. این روند موجب نگرانی مشترک اسرائیل و برخی کشورهای عربی گردید و آنان ایران را تهدیدی جدی تلقی کردند. در نتیجه رژیم صهیونیستی برای مهار نفوذ ایران، در پی ایجاد ائتلاف با کشورهای عربی و آغاز روند عادی‌سازی روابط برآمد (زیبایی، ۱۴۰۱، ص. ۴۲). این روند که نخست با دیدارهای محرمانه همراه بود، به تدریج به سطح روابط علنی و رسمی ارتقا یافت. این همگرایی نظامی-امنیتی، پیامدهای جدی برای ج. ا. ا. دارد؛ از جمله افزایش فشارهای امنیتی، توسعه شبکه‌های اطلاعاتی و جاسوسی نزدیک مرزهای ایران، تقویت محورهای نظامی مشترک و تضعیف موقعیت ژئوپلیتیک ایران در معادلات منطقه‌ای.

۵-۲. تأثیر بر سیاست‌های هسته‌ای ایران

مقامات اسرائیلی به دنبال مقابله با نفوذ منطقه‌ای ایران و جلوگیری از دستیابی این کشور به سلاح‌های هسته‌ای هستند. اسرائیل از خروج ایالات متحده به ریاست جمهوری ترامپ از توافق هسته‌ای ۲۰۱۵ م. موسوم به برجام حمایت کرد. رهبران اسرائیل خواستار افزایش فشارهای بین‌المللی بر ایران هستند؛ همچنین گزارش‌هایی وجود دارد که نشان می‌دهد اسرائیل چندین عملیات پنهانی یا نظامی علیه ایران و متحدانش در سوریه، لبنان و عراق انجام داده است. هدف این عملیات‌ها شامل جلوگیری از تقویت زرادخانه و توانمندی‌های حزب الله لبنان بوده است (Zanotti, 2023, p.1). اسرائیل و عربستان در میان

کشورهای منطقه در ادامه سناریوها برای رویارویی با ایران، مشوق اصلی اعمال تحریم‌های اقتصادی جهت توقف یا تعلیق فعالیت‌های هسته‌ای ایران و در نهایت تضعیف سیستم داخلی ایران بوده‌اند. اسرائیل برای تحقق نیات خود نیازمند همراهی کشورهای حامی خود از طریق مجامع بین‌المللی است و در پی آن است که مسئله ایران هسته‌ای، جزو اولویت‌های دستور کار جامعه بین‌المللی^۱ حفظ شود.

۵-۳. تغییر توازن قدرت به نفع اسرائیل و شکل‌گیری ائتلاف علیه ایران

عادی‌سازی روابط عرب‌ها با اسرائیل، ایران را به دشمن مشترک این کشورها تبدیل می‌کند و دستاورد این تغییرات، تلاش بیشتر اسرائیل به عنوان یک بازیگر امنیتی‌ساز است. نگرانی شورای همکاری خلیج فارس از گسترش نفوذ ایران در حوزه عربی است که مصادیق آن را نفوذ ایران در عراق و همچنین لبنان و فلسطین اعلام می‌کنند که باعث نگرانی آنها می‌شود. به اعتقاد آنها این حوزه اساساً حوزه‌ای عربی است و ایران نباید تا این اندازه در این حوزه نفوذ داشته باشد. در دهه گذشته، تمایل به ائتلاف‌سازی میان کشورهای جنوبی خلیج فارس و رژیم صهیونیستی افزایش یافته است. ائتلاف عبری-عربی به یک چالش راهبردی برای ج. ا. ا. تبدیل شده و حفظ و تقویت روابط مطلوب با همسایگان جنوبی را برای تهران دشوار کرده است (عراقی، ۱۴۰۳، ص. ۴۳)؛ همچنین هدف از اجرای راهبرد عادی‌سازی روابط در منطقه خلیج فارس، مهار ج. ا. ا. در سطح منطقه‌ای است. مقابله با محور مقاومت از طریق تقویت همکاری‌های اطلاعاتی و سیاسی و ائتلاف‌سازی با کشورهای عربی حاشیه خلیج فارس، اساس این راهبرد را تشکیل می‌دهد. خلیج فارس به عنوان یکی از مهم‌ترین مناطق امنیتی برای بازدارندگی ج. ا. ا. در نظر گرفته می‌شود (عزین‌آبادی، ۱۴۰۲، ص. ۹۱). به باور اسرائیل و کشورهای عربی، رفتارهای منطقه‌ای ایران بی‌ثبات‌کننده و باعث افزایش وزن قدرت ایران شده است. در این راستا، حضور نیروهایی مانند ایالات متحده و شکل‌گیری رویه‌هایی مانند عادی‌سازی روابط تل‌آویو و عرب‌ها می‌تواند به مهار رفتارهای ایران و در نتیجه تقویت ثبات در منطقه منجر شود؛ همچنین این روند می‌تواند به پایان دادن به انزوای ژئوپلیتیک اسرائیل در منطقه کمک کند. بنابراین عادی‌سازی روابط میان رژیم صهیونیستی و کشورهای عربی حاشیه خلیج فارس، زمینه‌ساز شکل‌گیری یک بلوک ژئوپلیتیک علیه ج. ا. ا. شده است. طی دهه گذشته، تمایل این کشورها برای ایجاد ائتلاف‌های مشترک با اسرائیل افزایش یافته و همین روند، به شکل‌گیری نوعی وابستگی متقابل امنیتی میان دولت‌های عرب جنوب خلیج فارس و رژیم صهیونیستی در مواجهه با تهدیدهای ادعایی ایران انجامیده است. در نتیجه ائتلاف نوظهور عبری-عربی به یک تهدید راهبردی برای ایران بدل شده است که نه تنها موازنه قدرت منطقه‌ای را علیه تهران تغییر داده، بلکه تعامل سازنده با همسایگان جنوبی را نیز با دشواری‌های جدی مواجه کرده است. این اتحاد در عمل به بستری

1. International Community's Agenda

برای هماهنگی‌های اطلاعاتی، نظامی و امنیتی گسترده‌تر علیه ایران تبدیل شده و به افزایش فشارهای محیطی و محدودشدن فضای مانور ژئوپلیتیک ایران در منطقه دامن زده است (عراقی، ۱۴۰۳، ص. ۴۵). روند تدریجی عادی‌سازی روابط میان کشورهای عربی حاشیه خلیج فارس و اسرائیل، می‌تواند به تقویت توان بازدارندگی اسرائیل بینجامد و به عنوان تازه‌ترین راهبرد برای ایجاد موازنه در برابر ایران تلقی گردد؛ امری که تأثیر مستقیمی بر امنیت ج. ا. ا. خواهد داشت.

۵-۴. محدودسازی نفوذ منطقه‌ای ج. ا. ا. و تضعیف محور مقاومت

ج. ا. ا. با استفاده از ابزارهای مختلف در تلاش است تا نفوذ خود را در منطقه گسترش دهد؛ اما عادی‌سازی روابط عربی- اسرائیلی چالش‌های جدی برای این نفوذ ایجاد کرده است. این روابط می‌تواند موازنه قدرت را به ضرر ایران تغییر دهد و منافع ملی این کشور را تهدید کند. این تحولات در تلاش‌های جهانی برای جلوگیری از ظهور هژمون‌های منطقه‌ای ریشه دارد و حساسیت‌های جدیدی را در زمینه قدرت‌یابی کشورها ایجاد می‌کند که به کاهش نفوذ منطقه‌ای ایران منجر می‌گردد (Haass, 2010, p. 67). درواقع جریان قوی تحت هدایت آمریکا، اسرائیل و عربستان سعودی در تلاش است تا حضور منطقه‌ای ایران و برنامه‌های موشکی آن را به عنوان تجدید حیات امپراتوری فارس و تهدیدی برای امنیت جهانی معرفی کند و جریان‌های عبری- عربی به این برنامه‌ها به عنوان تلاش‌های بی‌ثبات‌کننده و نمایشی برای حفظ پرستیژ و تمایلات توسعه‌طلبانه ایران نگاه می‌کنند (دهشیری و غفوری، ۱۳۹۵، ص. ۸۷). به دلیل واکنش‌های منفی جریان‌های عبری- عربی در قبال این برنامه‌ها، اقدامات ایران در منطقه به جای ایجاد بازدارندگی نوین، به واکنش‌هایی در برابر وضعیت بین‌المللی و منطقه‌ای تبدیل شده است.

همگرایی رژیم صهیونیستی و کشورهای عربی در منطقه خلیج فارس به‌وضوح بر مواضع کشورهای عربی، به‌ویژه کشورهای معتدل مانند امارات، عربستان، مصر و اردن تأثیر می‌گذارد. این کشورها به سازوکار مذاکره و گفتگوی مستقیم در خصوص منازعات منطقه‌ای، از جمله نزاع عرب‌ها و رژیم صهیونیستی معتقدند. این وضعیت می‌تواند فشارها بر حماس را افزایش دهد و فعالیت‌های آن را محدود کند؛ همچنین ممکن است کشورهای عربی محدودیت‌های جدی برای نیروهای مقاومت حماس وضع کنند و به تدریج حمایت‌های مادی و معنوی از این سازمان کاهش یابد (اختیاری امیری و محمدی، ۱۴۰۰، ص. ۱۴۳). رژیم صهیونیستی در پی آن است که نخست از طریق راهبرد عادی‌سازی روابط با کشورهای عربی، اهداف والای محور مقاومت را بی‌اعتبار کند. سپس با تزریق ارزش‌ها و عقلانیت مادی‌گرایانه‌اش از طریق قدرت نرم، به طور کامل محور مقاومت را نابود سازد و درنهایت با کاهش قدرت ج. ا. ا.، رفتار این کشور را در راستای منافع خود مدیریت و مهار کند. این رژیم می‌خواهد در برابر مجموعه امنیتی ج. ا. ا.، سوریه، حزب‌الله و حماس، یک مجموعه امنیتی متشکل از رژیم صهیونیستی،

امارات، بحرین، عربستان و آذربایجان را در کوتاه‌مدت ایجاد کند. نشانه‌های شکل‌گیری این ائتلاف به‌وضوح در حال نمایان شدن است (عزین‌آبادی، ۱۴۰۲، ص. ۸۷). این ائتلاف که در پرتو پیمان صلح ابراهیم در حال شکل‌گیری است، می‌تواند به تضعیف محور مقاومت در خاورمیانه منجر شود و مجموعه امنیتی این منطقه را با تحولات درونی مواجه سازد.

۶. تأثیر امنیتی‌سازی ایران بر فرصت‌های همکاری و دیپلماتیک ایران با همسایگان

یکی از پیامدهای مهم روند عادی‌سازی روابط میان کشورهای عربی و اسرائیل، نه‌تنها افزایش فشارهای اقتصادی بر ج. ا. ا، بلکه تحت‌الشعاع قرارگرفتن همکاری‌های دیپلماتیک و منطقه‌ای ایران با همسایگان عرب نیز خواهد بود. در حال حاضر، امارات متحده عربی میزبان بیش از ۸ هزار شرکت و حدود ۶ هزار کارآفرین ایرانی است که این امر جایگاه ایران را به عنوان یکی از شرکای مهم اقتصادی امارات در منطقه تثبیت کرده است. حجم مبادلات تجاری میان دو کشور نیز در سال ۲۰۱۹م. حدود ۸/۳ میلیارد دلار بوده است و این رقم، پیش از اعمال تحریم‌های فراگیر دولت ترامپ تا مرز ۱۵ میلیارد دلار افزایش یافته بود. با ورود اسرائیل به ساختار اقتصادی و امنیتی امارات، نه‌تنها احتمال کاهش چشمگیر در سطح مبادلات تجاری ایران و امارات وجود دارد؛ بلکه زمینه برای ایجاد ائتلاف‌های جدید امنیتی و سیاسی در منطقه فراهم می‌شود که می‌تواند نقش ایران را در معادلات منطقه‌ای تضعیف کند (عالیشاهی، ۱۳۹۹، ص. ۱۶۴). این وضعیت ممکن است همکاری‌های دیپلماتیک ایران با دیگر کشورهای عربی مانند قطر، عمان و حتی کویت را نیز دچار سردی و تردید سازد؛ زیرا ممکن است این کشورها نیز در چارچوب فشارهای بین‌المللی یا رقابت‌های منطقه‌ای به سمت همگرایی بیشتر با محور آمریکا-اسرائیل حرکت کنند. در چنین شرایطی، تضعیف روابط اقتصادی تنها یکی از ابعاد مسئله است و آنچه بیش از پیش اهمیت می‌یابد، فرسایش تدریجی اعتماد سیاسی میان ایران و برخی کشورهای عربی همسایه و عقب‌نشینی از دیپلماسی همگرایی منطقه‌ای است؛ مسئله‌ای که پیامدهای آن در سطح امنیت ملی و ژئوپلیتیک ایران قابل توجه خواهد بود. از جمله پیامدهای مهم روند عادی‌سازی روابط میان کشورهای عربی حاشیه خلیج فارس و اسرائیل، می‌توان به تقویت ظرفیت‌های نظامی و تسلیحاتی این کشورها، برهم خوردن توازن سنتی قدرت در منطقه و شکل‌گیری الگوهای جدیدی از موازنه تهدید اشاره کرد. این تحولات می‌توانند به طور مستقیم علیه توان‌مندی‌های دفاعی و برنامه‌های موشکی و هسته‌ای ج. ا. ا. جهت‌گیری شوند و در قالب همکاری‌های امنیتی تازه، بر سیاست‌های بازدارنده ایران تأثیر بگذارند (شاه‌رضایی، ۱۴۰۳، ص. ۷۶). درواقع عادی‌سازی روابط با اسرائیل، به کشورهای عربی ابزار و مشروعتی مضاعف برای نزدیکی با محور غربی-صهیونیستی می‌دهد؛ محوری که درصدد است نقش و نفوذ منطقه‌ای ایران را کاهش دهد و آن را در چارچوب تهدید تلقی شده مهار کند.

در این شرایط، تعاملات دیپلماتیک ایران با همسایگان عرب، به‌ویژه در حوزه‌های سیاسی، امنیتی و حتی اقتصادی، با چالش‌های جدی‌تری مواجه می‌شود؛ زیرا چه‌بسا این کشورها به‌جای حفظ توازن در روابط خود، به سمت یک‌جانبه‌گرایی در همراهی با رویکردهای ضدایرانی اسرائیل و متحدان آن سوق پیدا کنند. در این چارچوب، روایت غالب میان کشورهای عربی و اسرائیل بر این اساس شکل گرفته است که ایران نه تنها یک بازیگر منطقه‌ای، بلکه تهدیدی برای ثبات، تمامیت ارضی و نظم موجود در منطقه تلقی می‌شود. این روند که امنیتی‌سازی ایران نامیده می‌شود، موجب شده است فضای تعاملات دیپلماتیک جمهوری اسلامی با همسایگان جنوبی‌اش بیش از پیش محدود گردد. درواقع هرگونه تلاش تهران برای ترمیم یا گسترش روابط با کشورهای عربی تحت‌الشعاع تصویر امنیتی ساخته‌شده از ایران قرار می‌گیرد؛ تصویری که بیشتر بر اساس فعالیت‌های منطقه‌ای ایران، برنامه هسته‌ای و حمایت از محور مقاومت بازنمایی می‌شود (قنبری، ۱۴۰۳، ص. ۲۲۶). این رویکرد نه تنها باعث تقویت جایگاه ژئوپلیتیک اسرائیل شده، بلکه به‌نوعی مانعی برای شکل‌گیری گفتگو و نزدیکی میان ایران و کشورهای عربی نیز ایجاد کرده است. تداوم این وضعیت به ایجاد شکاف‌های ساختاری در نظم منطقه‌ای منجر می‌شود که هزینه‌های دیپلماتیک و راهبردی قابل توجهی برای ایران در پی خواهد داشت.

۷. تأثیر جنگ غزه بر عادی‌سازی روابط

پیش از واقعه ۷ اکتبر، گزارش‌هایی وجود داشت که از احتمال عادی‌سازی روابط عربستان با اسرائیل تا بهار ۲۰۲۴ م. خبر می‌دادند و توافق سه‌جانبه‌ای بین اسرائیل، آمریکا و عربستان در دست بررسی بود که طبق آن ایالات متحده موظف می‌شد پیمانی دفاعی با عربستان سعودی امضا کند؛ پیمانی که تعهدی الزام‌آور به تأمین امنیت عربستان در بر داشته باشد، با برنامه هسته‌ای غیرنظامی عربستان موافقت شود و همچنین فروش تسلیحات پیشرفته به این کشور صورت گیرد. در مقابل، عربستان متعهد می‌شد روابط خود را با اسرائیل عادی‌سازی کند، سطح همکاری‌های خود با چین را کاهش دهد و به منافع ایالات متحده در منطقه نزدیک‌تر شود. در این میان، اسرائیل نیز قرار بود امتیازاتی - که هنوز به طور مشخص تعریف نشده‌اند - به فلسطینی‌ها بدهد و در ازای آن از منافع سیاسی و اقتصادی گسترده‌تر ناشی از برقراری روابط با یکی از کشورهای مهم عرب و مسلمان بهره‌مند شود. با این حال، رخدادهای ۷ اکتبر روند مذاکرات را به شدت مختل کرد و موانع بزرگی بر سر راه این توافق پدید آورد؛ با وجود این دولت بایدن همچنان بر اجرای این توافق پافشاری کرد. بایدن عملیات حماس را تلاشی هدفمند برای جلوگیری از عادی‌سازی روابط عربستان و اسرائیل تلقی کرد. اما موضع اسرائیل در برابر اعطای هرگونه امتیاز به فلسطینی‌ها سخت‌تر شد؛ درحالی‌که عربستان به‌صراحت بر به رسمیت شناختن کشور فلسطین بر اساس مرزهای چهارم ژوئن ۱۹۶۷ م. و گنجاندن آن در توافق تأکید کرد (Arab Center for Research

(Policy Studies, 2025). جنگ غزه روند عادی‌سازی روابط اسرائیل با کشورهای عربی را با چالش جدی روبرو کرد و شکاف میان افکار عمومی و سیاست‌های رسمی دولت‌ها را نمایان ساخت (Alishahi, 2024, p. 126). این تحولات نشان می‌دهد که امنیت و سیاست‌های منطقه‌ای به شدت به وقایع جاری در غزه وابسته هستند و روند دیپلماتیک در آن سرزمین‌ها بسیار حساس و شکننده است.

بر اساس نظرسنجی‌ای که بین ۱۲ دسامبر ۲۰۲۳ تا ۵ ژانویه ۲۰۲۴ م. توسط مرکز عربی پژوهش‌ها و مطالعات سیاسی در دوحه^۱ با مشارکت ۸۰۰۰ نفر از ۱۶ کشور عربی انجام شد، شواهد روشنی از تغییر نگرش‌ها نسبت به عادی‌سازی روابط با اسرائیل مشاهده می‌شود؛ تغییری که بی‌تردید تحت تأثیر مستقیم جنگ غزه و پیامدهای انسانی و سیاسی آن قرار دارد. نتایج نظرسنجی نشان می‌دهد که ۸۹ درصد از پاسخ‌دهندگان به طور قاطع با به رسمیت شناختن اسرائیل مخالف‌اند؛ در حالی که تنها ۴ درصد از آن حمایت می‌کنند. این آمار بالا به ویژه در سایه تلاش‌های چند سال اخیر برخی دولت‌های عربی برای عادی‌سازی روابط با اسرائیل (مانند توافقی‌های ابراهیم) بسیار معنادار است. نمونه بارز این تغییر در عربستان سعودی دیده می‌شود؛ جایی که میزان مخالفت با عادی‌سازی نسبت به سال ۲۰۲۳ م.، ۳۰ درصد افزایش یافته و از ۳۸ درصد به ۶۸ درصد رسیده است. این افزایش چشمگیر نشان می‌دهد که تحولات جاری در فلسطین و به ویژه واکنش شدید اسرائیل به حمله حماس، افکار عمومی عربستان را به شدت متأثر کرده است؛ هرچند هنوز بخشی از جامعه در این باره موضعی مشخص اتخاذ نکرده‌اند؛ افزون بر این ۹۲ درصد از شرکت‌کنندگان مسئله فلسطین را دغدغه‌ای فراتر از مرزهای ملی دانسته و آن را مسئله‌ای عربی معرفی کرده‌اند. در مورد خاص عربستان، این رقم حتی به ۹۵ درصد رسیده است (در مقایسه با ۶۹ درصد در سال ۲۰۲۳). این افزایش قابل توجه بیانگر احیای همبستگی عربی حول مسئله فلسطین و بازگشت آن به مرکز گفتمان سیاسی جهان عرب است؛ مسئله‌ای که در سال‌های اخیر، با توجه به روندهای عادی‌سازی تا حدی به حاشیه رانده شده بود؛ همچنین ۷۰ درصد از پاسخ‌دهندگان حمله حماس به اسرائیل را «مقاومتی مشروع» در برابر اشغال‌گری دانسته‌اند. این ارزیابی اگرچه ممکن است از منظر حقوق بین‌الملل و سیاست رسمی دولت‌ها محل بحث باشد، اما از منظر اجتماعی نشان‌بازتعریف مفهوم مقاومت در ذهن افکار عمومی عربی است. این امر می‌تواند دولت‌هایی را که به سمت عادی‌سازی روابط با اسرائیل گام برداشته‌اند، تحت فشار بیشتری قرار دهد. از سوی دیگر، ۹۴ درصد از پاسخ‌دهندگان نگاه منفی به نقش ایالات متحده و بازیگران اصلی اروپا در منازعه فلسطین-اسرائیل داشتند؛ به ویژه در مورد آمریکا که ۸۱ درصد آن را در حمایت از تشکیل کشور فلسطین اعتمادناپذیر دانسته و ۷۷ درصد آن را حتی بزرگ‌ترین تهدید برای امنیت و ثبات خاورمیانه

1. ACRPS.

معرفی کرده‌اند (Alvariño, 2024). این داده‌ها نشان می‌دهند که نزدیکی برخی دولت‌های عربی به غرب - به‌ویژه آمریکا- در چارچوب فرایند عادی‌سازی، با احساس بی‌اعتمادی و خشم فزاینده افکار عمومی همراه شده است. پیامدهای انسانی و ژئوپولیتیک واقعه ۷ اکتبر باعث گردید که ایالات متحده آمریکا و عربستان سعودی در اولویت‌بندی‌های راهبردی خود بازنگری کنند و مسئله فلسطین را که پیش‌تر به حاشیه رانده شده بود، به یک موضوع فوری در دستور کار بین‌المللی بازگردانند. این تحولات، شکنندگی وضعیت سیاسی و امنیتی در منازعه اسرائیل - فلسطین، پیامدهای ناشی از بی‌توجهی به حل‌وفصل آن و چالش‌های موجود فراروی کشورهای درگیر در مسیر توافق یا همکاری با اسرائیل را برجسته ساخت (Rothen, 2025). پیوستن عربستان سعودی به توافقات ابراهیم، با احتمال پیوستن دیگر کشورهای عربی و اسلامی، می‌توانست نظم منطقه‌ای را به نفع اسرائیل و ایالات متحده دگرگون سازد. با این حال، عملیات طوفان الاقصی و واکنش گسترده جهان اسلام این روند عادی‌سازی را متوقف کرد.

سیاست‌های خشن و سرکوب‌گرانه اسرائیل علیه مردم غزه و تمامی فلسطینیان، همراه با بازگشت مسئله فلسطین به عنوان موضوع محوری جهان اسلام، هزینه‌های عادی‌سازی را برای کشورهای عربی به‌ویژه عربستان سعودی که مدعی رهبری جهان اسلام است، به شدت افزایش داده است؛ به همین دلیل امروزه دیگر روند عادی‌سازی روابط با اسرائیل دست‌کم در کوتاه‌مدت به حالت تعلیق درآمده است. یکی از عوامل اصلی گرایش کشورها به عادی‌سازی روابط با اسرائیل، توانایی‌های نظامی، اطلاعاتی و فناوری این رژیم بود که آن را به شریکی جذاب برای کشورهای منطقه‌ای و فرامنطقه‌ای تبدیل کرده بود (Shahrezaei, 2024, p.117)؛ بنابراین پیش از ۷ اکتبر، روندهای منطقه‌ای به سمت شکل‌گیری نظامی شبکه‌ای با محوریت ایالات متحده در حرکت بود که تمرکز اصلی آن بر همکاری‌های ژئواکونومیک از طریق کریدورهای تجاری و پروژه‌های توسعه‌ای بود. در این مسیر، رژیم صهیونیستی تلاش داشت با تکیه بر فرایند عادی‌سازی روابط، جایگاهی محوری در نظم امنیتی و اقتصادی جدید غرب آسیا به دست آورد و خود را به عنوان بازیگری قابل اعتماد برای کشورهای عربی و اسلامی معرفی کند. قرار بود عادی‌سازی روابط با کشورهایی همچون امارات، بحرین و در آینده‌ای نزدیک عربستان سعودی، اسرائیل را در مرکز نظم نوین منطقه‌ای قرار دهد.

با این حال، عملیات طوفان الاقصی در ۷ اکتبر این روند را به جد مختل کرد و باعث بازگشت پر قدرت مسئله امنیت سخت به اولویت‌های منطقه‌ای شد. این عملیات که با موفقیت اطلاعاتی و نظامی همراه بود، تصویری از آسیب‌پذیری اسرائیل ارائه داد که با تصور پیشین از قدرت مطلق نظامی این رژیم در تضاد بود. این تغییر نگرش، باعث شد مشروعیت و کارآمدی اسرائیل به عنوان یک شریک امنیتی در نگاه کشورهای عربی تضعیف شود. در همین راستا، یوناتان کنریکوس، سخنگوی پیشین ارتش اسرائیل، این حمله را با پرل هاربر مقایسه کرد و گفت: «همه‌چیز در اسرائیل پس از آن تغییر خواهد کرد»؛ جمله‌ای که

از ضربه‌راهبردی به ساختار امنیتی و نماد قدرت اسرائیل خبر می‌دهد (Ghomeyshi, 2024, pp. 16-17). در این شرایط، عملیات طوفان الاقصی به عنوان یک نقطه عطف تاریخی، روند عادی‌سازی را به شدت تضعیف و آینده آن را مبهم کرد. این عملیات با برجسته کردن ضعف‌های امنیتی اسرائیل و بازگشت پررنگ مسئله فلسطین به صدر اولویت‌های جهان اسلام، زمینه را برای شکل‌گیری ائتلاف‌های جدید در منطقه فراهم آورد.

۸. نتیجه‌گیری

عادی‌سازی روابط اسرائیل با کشورهای عربی حوزه خلیج فارس، تأثیرات عمیق و چندوجهی بر روابط خارجی ج. ا. ا. دارد. این تحولات به تغییر موازنه راهبردی به نفع اسرائیل و به زیان ایران منجر شد و به انزوای بیشتر ایران در عرصه‌های بین‌المللی و کاهش نفوذ این کشور در منطقه انجامید. نخست اینکه افزایش همکاری‌های امنیتی میان اسرائیل و کشورهای عربی باعث تقویت توان نظامی و اطلاعاتی این کشورها شده و ایران را با تهدیدهای جدیدی مواجه کرده است. این وضعیت ایران را به تقویت توان نظامی و دیپلماتیک خود وادار می‌کند و ضرورت ایجاد ائتلاف‌های جدید را دوچندان می‌سازد. دوم اینکه عادی‌سازی روابط با اسرائیل به تقویت گفتمان ضدایرانی در میان کشورهای عربی کمک کرده و ممکن است فشارهای سیاسی و اقتصادی بر ایران را افزایش دهد؛ با این حال واقعه ۷ اکتبر به تعلیق این عادی‌سازی روابط منجر شده است که این واقعیت (جنگ غزه) می‌تواند به برهم خوردن عادی‌سازی بینجامد. در نهایت این پژوهش به درک عمیق‌تری از وضعیت کنونی روابط ایران با کشورهای عربی کمک می‌کند و بر اهمیت سیاست‌گذاری‌های هوشمندانه و پاسخگو در برابر تحولات منطقه‌ای تأکید می‌ورزد. نتایج این تحقیق می‌تواند به تصمیم‌گیران سیاسی در ایران کمک کند تا در رویارویی با تغییرات جدید، راهبردهای مؤثرتری را اتخاذ کنند.

منابع

- اختیاری امیری، ر.، محمدی، م. ر. (۱۴۰۰). تأثیر مناسبات رژیم صهیونیستی با کشورهای حوزه خلیج فارس بر سیاست همسایگی ایران. *سیاست خارجی*، ۳۵(۳)، صص ۱۲۹-۱۵۰.
- ارغوانی پیرسلامی، ف. (۱۴۰۱). اعراب و انتخاب در شرایط موازنه تهدید؛ تهدیدانگاری ایران و عادی سازی روابط با اسرائیل. *روابط خارجی*، ۱۴(۴)، صص ۳-۳۶.
- بوزان، ب. (۱۹۹۹). *مردم، دولت ها و هراس*. تهران: مؤسسه مطالعات استراتژیک.
- دهشیری، م. ر.، غفوری، م. (۱۳۹۵). الزامات راهبردی جمهوری اسلامی ایران در قبال سیاست های خاورمیانه ای جدید آمریکا. *سیاست های راهبردی کلان*، ۱۲(۳).
- دهقانی فیروزآبادی، س. ج. (۱۳۹۵). روند امنیتی سازی فعالیت هسته ای جمهوری اسلامی ایران توسط لابی اسرائیل در آمریکا از منظر مکتب کپنهاگ. *پژوهش های راهبردی سیاست*، ۵(۱۷)، صص ۳۹-۵۸.
- زیبایی، م. (۱۴۰۱). پیامدهای فرایند عادی سازی مناسبات اعراب و اسرائیل بر محیط امنیتی ج. ا. ا. (۲۰۱۰-۲۰۲۱). *مطالعات سیاسی جهان اسلام*، ۱۰(۳)، صص ۳۱-۶۲.
- شاه رضایی، م. ج. (۱۴۰۳). پیامدهای روند عادی سازی روابط رژیم صهیونیستی با کشورهای عرب منطقه خلیج فارس و تأثیر آن بر امنیت ملی جمهوری اسلامی ایران. *تحولات سیاسی- اجتماعی معاصر ایران*، ۳(۳)، صص ۶۶-۸۵.
- عالی شاهی، ع. ر. (۱۳۹۹). تأثیر ائتلاف راهبردی امارات و رژیم صهیونیستی بر امنیت خلیج فارس. *آفاق امنیت*، ۱۳(۴۹).
- عراقی، ع. (۱۴۰۳). تبیین تهدیدات امنیت ملی جمهوری اسلامی ایران متأثر از عادی سازی روابط امارات با رژیم صهیونیستی. *مطالعات بین رشته ای دانش راهبردی*، ۱۴(۵۶)، صص ۳۱-۶۷.
- عزین آبادی، ر. ا. (۱۴۰۲). عادی سازی روابط با همسایگان جمهوری اسلامی ایران؛ راهبرد رژیم صهیونیستی برای فرار از دام بازدارندگی. *محیط شناسی راهبردی ج. ا. ایران*، ۷(۴)، صص ۷۱-۹۶.
- فیروزی، ع. (۱۴۰۳). استراتژی رژیم صهیونیستی اسرائیل در تهدید جلوه دادن جمهوری اسلامی ایران جهت عادی سازی روابط اعراب و اسرائیل. *مطالعات راهبردی بسیج*، ۲۷(۱۰۵)، صص ۱۱۷-۱۶۴.
- قنبری، م. ر. (۱۴۰۳). تأثیر بهبود مناسبات تهران- ریاض بر عادی سازی روابط عربستان و رژیم اسرائیل. *جستارهای سیاسی معاصر*، ۱۵(۱۴)، صص ۲۱۷-۲۳۵.
- لطفیان، س. (۱۳۹۶). دیدگاه راهبردی اسرائیل و برآورد تهدید امنیتی آن برای خاورمیانه. *سیاست*، شماره ۷.
- معتضد راد، آ. (۱۴۰۲). عادی سازی روابط اعراب و رژیم صهیونیستی و پیامدهای آن بر امنیت ملی جمهوری اسلامی ایران. *سیاست خارجی*، ۳۷(۱)، صص ۱۸۱-۲۰۰.
- موسوی، س. م. (۱۴۰۰). نقش روسیه در امنیت منطقه غرب آسیا از منظر مکتب کوپنهاگ. *محیط شناسی راهبردی جمهوری اسلامی ایران*، ۵(۳)، صص ۱۴۷-۱۷۴.
- نصر اصفهانی، م. (۱۴۰۱). بررسی عادی سازی روابط اعراب و رژیم اشغالگر فلسطین و پیامدهای آن بر امنیت ملی جمهوری اسلامی ایران. *مطالعات بیداری اسلامی*، ۱۱(۳)، صص ۸۵-۱۰۸.

نیاکویی، س. ا. (۱۳۹۹). گسترش روابط شورای همکاری خلیج فارس و اسرائیل: تبیینی از منظر واقع‌گرایی. سیاست جهانی، ۹ (۳).

واعظ، ح. (۱۴۰۲). عادی‌سازی روابط عربستان و رژیم اسرائیل و تأثیر آن بر امنیت ملی جمهوری اسلامی ایران: تهدیدات علیه محور مقاومت. مطالعات بین‌المللی، ۱۹ (۴)، صص. ۲۸۷-۳۱۴.

References

- Alishahi, A. R. (2020). The impact of the strategic coalition between the UAE and the Zionist regime on Persian Gulf security. *Security Horizons*, 13(49). [In Persian]
- Alishahi, A.R. (2024). Al-Aqsa Storm Operation and the Application of the New Paradigm of Resistance in the Islamic World. *Strategic Discourse Quarterly*, 1(II), pp.105-137.
- Alvarino, O. (2024). *Israeli-Saudi Normalization: A Collateral Victim of 7 October*. URL=<https://www.iemed.org/publication/israeli-saudi-normalization-a-collateral-victim-of-7-october>.
- Arab Center for Research and Policy Studies (2025). *Saudi-Israeli Normalization Persists Amid Gaza War*. Arab Center Washington DC. URL=<https://arabcenterdc.org/resource/saudi-israeli-normalization-persists-amid-gaza-war/>
- Araghi, A. (2024). Explaining the national security threats to the Islamic Republic of Iran affected by the normalization of relations between the UAE and the Zionist regime. *Interdisciplinary Studies of Strategic Knowledge*, 14(56), 31-67. [In Persian]
- Arghavani Pirsalami, F. (2022). Arabs and elections under the balance of threat: Threat perception of Iran and normalization of relations with Israel. *Foreign Relations*, 14(4), pp. 3-36. [In Persian]
- Azinabadi, R. A. (2023). Normalization of relations with the neighbors of the Islamic Republic of Iran: The Zionist regime's strategy to escape the deterrence trap. *Strategic Environment Analysis of the Islamic Republic of Iran*, 7(4), pp. 71-96. [In Persian]
- Black, I. (2019). Just Below the Surface: Israel, the Arab Gulf States and the Limits of Cooperation. *LSE Middle East Centre Report*. URL=<https://eprints.lse.ac.uk/100313/7/JustBelowtheSurface.pdf>.
- Buzan, B. (1999). *People, states, and fear*. Tehran, Iran: Strategic Studies Institute. [In Persian]
- Dehghani Firouzabadi, S. J. (2016). The process of securitization of the Islamic Republic of Iran's nuclear activities by the Israel lobby in the United States from the perspective of the Copenhagen School. *Strategic Policy Research*, 5(17), pp. 39-58. [In Persian]
- Dehshiri, M. R. & Ghafouri, M. (2016). Strategic requirements of the Islamic Republic of Iran in response to the new U.S. Middle East policies. *Macro Strategic Policies*, 12(3). [In Persian]
- Ekhtiari Amiri, R. & Mohammadi, M.R. (2021). The impact of the Zionist regime's relations with Persian Gulf countries on Iran's neighborhood policy. *Foreign Policy Quarterly*, 35(3), pp.129-150. [In Persian]
- Ferziger, J. (2020). Israel's Growing Ties with the Gulf Arab States. *Atlantic Council*. URL=

- <https://www.atlanticcouncil.org/wp-content/uploads/2020/07/Israel%E2%80%99s-Growing-Ties-with-the-Gulf-Arab-States.pdf>
- Firouzi, A. (2024). The Zionist regime's strategy in portraying the Islamic Republic of Iran as a threat to normalize Arab-Israeli relations. *Basij Strategic Studies*, 27(105), pp. 117–164. [In Persian]
- Ghanbari, M. R. (2024). The impact of improved Tehran-Riyadh relations on the normalization of Saudi Arabia's relations with the Israeli regime. *Contemporary Political Essays*, 15(14), pp. 217–235. [In Persian]
- Ghomeyshi, A. R. (2024). Analyzing the Implications of the Al-Aqsa Storm on the National Security of the Zionist Regime. *Strategic Discourse Quarterly*, I(II).
- Haass, R. (2010). How to Read the Second Arab Awakening. *Financial Times*.
- Lotfian, S. S. (2017). Israel's strategic perspective and its assessment of security threats in the Middle East. *Politics*, no. 7. [In Persian]
- Motazed Rad, A. (2023). Normalization of Arab relations with the Zionist regime and its implications for the national security of the Islamic Republic of Iran. *Foreign Policy Quarterly*, 37(1), pp. 181–200. [In Persian]
- Mousavi, S. M. (2021). Russia's role in West Asian regional security from the perspective of the Copenhagen School. *National Defense University Quarterly: Strategic Environment Analysis of the Islamic Republic of Iran*, 5(3), pp. 147–174. [In Persian]
- Nail, Z. (2023). Normalization of Arab-Israeli Relations: Implications for Iran's National and Security. *Kardan Journal of Social Sciences and Humanities*, 6(1), pp. 57-68.
- Nasr Esfahani, M. (2022). Examining the normalization of Arab relations with the occupying Palestinian regime and its implications for the national security of the Islamic Republic of Iran. *Islamic Awakening Studies*, 11(3), pp. 85–108. [In Persian]
- Niakouei, S. A. (2020). Expansion of relations between the Gulf Cooperation Council and Israel: An explanation from the perspective of realism. *Global Politics Quarterly*, 9(3). [In Persian]
- Rothem, D. (2025). *Saudi-Israeli normalization is still possible-if the United States plays it smart*. Atlantic Council. URL= <https://www.atlanticcouncil.org/in-depth-research-reports/issue-brief/saudi-israeli-normalization-is-still-possible-if-the-united-states-plays-it-smart/>
- Shahrezaei, M. H. (2024). Consequences of the normalization of relations between the Zionist regime and Arab countries of the Persian Gulf and its impact on the national security of the Islamic Republic of Iran. *Contemporary Political-Social Developments in Iran*, 3(3), pp. 66–85. [In Persian]
- Shahrezaei, M. H. (2024). Operation "Al-Aqsa Flood" and its Impact on the Abraham Accords. *Interdisciplinary Studies in Society, Law, and Politics*, 3(4), pp. 107-118
- Vaez, H. (2023). Normalization of Saudi Arabia's relations with the Israeli regime and its impact on the national security of the Islamic Republic of Iran: Threats against the resistance

axis. *International Studies*, 19(4), pp. 287–314. [In Persian]

Zanotti, J. (2023). *Israel: Major Issues and U.S. Relations Congressional Research Service*. URL= <https://www.congress.gov/crs-product/R44245>.

Zibaei, M. (2022). Consequences of the Arab-Israeli normalization process on the security environment of the Islamic Republic of Iran (2010–2021). *Political Studies of the Islamic World*, 10(3), pp. 31–62. [In Persian]

